

Budapest fejlődése

Maga a székesfőváros külön alapos tájékoztatót ad ki az Embervédelmi Kiállítással kapcsolatban saját intézményeiről, illetve üzemeiről, s egyes vidéki városaink követik a példát. Ennélfogva természetes, hogy itt csak bizonyos adatokat közlünk, vázlatos rövid formában.

Budapest fejlődéséről és mai állapotáról a város képe, életének kaleidoszkopja és szervezetének sokrétű kiállítási anyaga a leghosszabb leírásoknál is többet mond. Kétségtelen, hogy ez a fejlődés egészen a világháborúig állandóan fölfelé ívelő volt. A néhai jó *Neánder* Beát János óta, aki éppen 200 éve örködött (harmincadmagával) a pesti közrend fölött, dr. *Marinovich* Jenő főkapitányig, aki már 5800 rendőr élén áll, néha szinte amerikai mérettel fejlődött az ország fővárosa. 1726-ban 12.200 lélek volt itt, 1810-ben 60.250, 1855-ben 178.000, 1880-ban 370.700, 1906-ban 791.700, 1910-ben 880.300, 1924-ben 951.800. Népegészségügyi intézményei a háborúig világnívón szerveződtek, modern iskolái, kórházai, napközi otthonai, anya- és csecsemővédő szervezetei igyekeztek a nyugateurópai elsőrangú intézményekkel vetekedni; *cottage*-rendszerű kislakásait, telepeit állandó elismerés közepett tanulmányozták a külföldi hozzáértők és a város egész szociálpolitikája méltó próbált lenni a nagy embervédelmi intenciókhoz.

Csak a főváros leggondosabb ismerői tudják azt, hogy a háborút követő kettős forradalom és a román

megszállítás pusztítása mit jelentett. A pusztán maradt gyártelepek, a leszerelt és elszállított gépek, az üresen hagyott falak, amelyekről sokhelyt még a telefónt is leszedte a megszálló horda, a zsúfolt kórházak, amelyekből még a lepedőket is elvitték, a növekvő munkátlanság és a nyomor újránnyújtott intézkedéseket, nemritkán gyökerestül való újjáépítést tettek szükségessé. Budapest olyan országnak a metropolisza maradt, amelynek bányáit, erdeit nagyrészt elvették, amelynek területe a trianoni csapás előtt 325.411 km² volt, ma pedig 92.916 km².

A lakosság Horvátországgal együtt majdnem huszonegy milliót tett ki és az 1920-as népszámlálás szerint ebből 7,987.000 maradt. Oly nagy terhet rótt rá az egyoldalú békeszerződés, hogy a legnagyobb erőfeszítés közepett is alig tudott talpra állni és a szanálási válságon mindmáig nem eshetett túl, de *a magyarságnak sokszor konstatált életerejé, fővárosának evolúciós készsége már új meg új jeleit produkálja annak, hogy kulturális és gazdasági nézőpontból egyformán regenerálódik.*

Budapest műveltségi állapotát megvilágítja ez a néhány szám: 1880-ban a lakosság 75%-a írt és olvasott, 1926-ban 96%. Van 104 kisdedővő, 185 elemi népiskola, 36 gazdasági és háztartási iskola, 73 polgári-, 120 ipari- és kereskedelmi inasiskola, 32 gimnázium, 7 reáliskola, 5 felsőbb leányiskola, ugyanennyi művészeti iskola. A tudományegyetemen 1874-ben 2162 növendék volt, 1911-ben 3120, 1920-ban 4770, 1924-ben 5920. Hasonló az arány a József-műegyetemen. A Nemzeti Múzeumot tavaly 563.000, a szépművészetit 142.000, a mezőgazdaságit 113.000, a közlekedésit 66.000, az aquincumi múzeumot 24.000 személy látogatta. A kórházak száma 70, ezek között 16 egyetemi klinika, 8 egyéb állami kórház, 15 magánkórház, 3 katonai, 5 tébolyda és 10 szanatórium.

Feltűnően nagy Budapesten a gyógyfürdők száma. A községi fürdőkben 1,555.000-szer fürödtek, a többi nyilvános fürdőkben kb. ugyanannyian. Gyermekehalandósága 1874-ben 6480 volt, 1924-ben 3840 . . .

Világhírű művészek, írók, politikusok áradozó dicsérete tanuskodik Budapest szerencsés fekvéséről. Ami ennek a keretén belül a hygiénikus és általában a szociális kötelelességteljesítést jellemzi, azt az *Embervédelmi Kiállítás* tárja elénk. Budapest szellemi és gazdasági értékeit a történelmi fejlődés sorrendjében mutatja a kiállítás egyik-másik osztálya és kiegészíti a speciális múzeumok különböző anyaga: a népegészségügyi, a régiségtári, a bűnügyi, meg a többi.

Semmiféle irányban nem akarunk kérkedni az összegyűjtött anyaggal, sőt jóindulatú elnézést kérünk a hiányokért. De akik nagy külföldi emporiumok kiállításait látták, azoknak igazságérzete diktálja, hogy Magyarország kerékkötőiről, szenvedéseiről, megcsontkötöttségéről és ma is súlyos helyzetéről ne feledkezzenek meg, ha Budapest és a vidéki városok kiállításain végigmennek.

ORION

IZZÓLÁMPÁNÁL NINCS JOBB

KITŰNŐ FRISSÍTŐ ASZTALI ITAL A
NEKTÁR GYÓGYTÁPSÖR
 Gyártja a FŐVÁROSI SÖRFŐZŐ R.-T. Kőbányán